

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

**ІННОВАТИКА
У ВИХОВАННІ**

Збірник наукових праць

Випуск 1

Засновано у 2015 році

Рівне – 2015

УДК 37 : 005.591.6

I - 66

ББК 74.200

Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. Вип. 1 / упоряд. О. Б. Петренко ; ред. кол. : О. Б. Петренко, Н. М. Гринькова, Т. С. Ціпан та ін. – Рівне : РДГУ, 2015. – 288 с.

До збірника увійшли наукові праці, здійснені у галузі теорії і методики виховання. Статті спрямовані на багатоаспектне висвітлення основних напрямів, сучасних підходів до змісту, форм і технологій виховного процесу, починаючи від дошкілля і завершуючи вищою школою.

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Петренко Оксана Борисівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Заступники головного редактора: **Гринькова Надія Михайлівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Відповідальний секретар: **Ціпан Тетяна Степанівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної ради:

Сухомлинська О. В., доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, Академік-секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України;

Бех І. Д., доктор психологічних наук, професор, академік НАПН України, директор Інституту проблем виховання НАПН України;

Пустовіт Г. П., доктор педагогічних наук, професор, Вчений секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України;

Павелків Р. В., доктор психологічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Коберник О. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики трудового і професійного навчання, директор Інституту природничо-математичної та технологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Лобода С. М., доктор педагогічних наук, професор, доктор габілітований, професор звичайний Вищої школи інформатики і прикладних наук (м. Лодзь, Республіка Польща).

Члени редколегії:

Безкоровайна О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики викладання іноземних мов Рівненського державного гуманітарного університету;

Вербець В. В., доктор педагогічних наук, професор, декан художньо-педагогічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету;

Войтович І. С., доктор педагогічних наук, професор кафедри інформаційно-комунікаційних технологій та інформаційних засобів навчання Рівненського державного гуманітарного університету;

Лісова С. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики професійної освіти Рівненського державного гуманітарного університету;

Литвиненко С. А., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Карпенчук С. Г., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Поніманська Т. І., кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і психології (дошкільної і корекційної), проректор з наукової роботи Рівненського державного гуманітарного університету;

Федеяєва В. Л., доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Херсонського державного університету;

Шугаєва Л. М., доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету;

Ящук І. П., доктор педагогічних наук, професор, декан факультету початкової освіти та філології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії;

Бісовецька Л. А. кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання РДГУ;

Дупак Н. В., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання РДГУ.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 21161-10961Р.

Упорядники: проф. **Петренко О.Б.**, доц. **Ціпан Т.С.**

Науково-бібліографічне редагування: **наукова бібліотека РДГУ**

Рецензент: **Пустовіт Г.П.** - доктор педагогічних наук, професор, вчений секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України

Друкується за рішенням Вченої ради РДГУ (протокол №9 від 24 квітня 2015 р.)

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

ЗМІСТ

Передмова	6
Бех І.Д. Особистість у контексті орієнтирів розвивального виховання	7
Пустовіт Г.П. Теоретико-прикладні складові інноваційного розвитку системи позашкільної освіти і виховання	14
Павелків Р.В. Структура, зміст та детермінанти морального розвитку особистості: ретроспекція та перспективи	24
Петренко О.Б. Інноватика у вихованні: засадничі положення	38
Карпенчук С.Г. Мета виховання як соціально-педагогічна стратегія	48
Кристочук Т.Є. Особливості формування готовності вчителя до здійснення педагогічної діяльності та виховання учнів у країнах західної Європи	59
Лісова С.В. Проектування інноваційних педагогічних систем підготовки фахівців у галузі технологічної та професійної освіти	70
Литвиненко С.А., Кіт Н.В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до естетичного виховання молодших школярів у процесі педагогічної практики: рефлексивний підхід	78
Баліка Л.М. Екстраполяція досвіду роботи шкільної бібліотеки у процесі розвитку інтересу до читання	86
Бісовецька Л.А. Українські мультфільми як засіб морального виховання дітей	93
Бричок С.Б., Павелків О.М. Роль психолого-педагогічної діагностики у проектуванні виховної діяльності педагога	103
Гринькова Н. Формування моральної вихованості молодших школярів: теоретичний та практичний аспекти	111
Дупак Н.В. Інноваційна діяльність як складова професійної компетентності майбутнього вчителя	119
Кособуцька Г.П. Організаційно-педагогічні умови національно-патріотичного виховання підлітків у позакласній роботі	127
Сергеєва Н.В. Соціально-психологічний аналіз проблеми ціннісно-орієнтованої активності молодших підлітків	139
Сойчук Р.Л. До проблеми сутності національного самоствердження особистості	147
Стельмашук Ж.Г. Екстраполяція досвіду виховання дисциплінованості учнів вітчизняних шкіл в умовах роздільного навчання (1943-1954 рр.) у сучасну систему освіти і виховання	157
Ціпан Т.С. Сюжетно-рольові ігри як засіб громадянського виховання	170

Доробки молодих науковців

Беднарська А.А. Педагогічні ідеї В. О. Сухомлинського щодо естетичного виховання: актуалізація досвіду	181
Вознюк М.О. Організація превентивного виховання в загальноосвітній школі: управлінський аспект	186
Єрмейчук В.І. Розвиток В. О. Сухомлинським індивідуалізованого підходу до важких дітей	192
Зінченко А.В. Морально-ціннісні орієнтації як умова формування гуманістичного спілкування молодших школярів	198
Зубок О.В. Засади розвитку креативних здібностей школярів	205
Карпович Ю.В. Психолого-педагогічні особливості виховання дисциплінованості учнів молодшого шкільного віку	212
Кличко А.О. Теоретичні основи виховання національної гідності молодших школярів у позаурочній діяльності	221
Кондратюк К.С. Проблема національного виховання учнівської молоді у педагогічних дослідженнях класиків української педагогіки	229
Конончук Д.В. Виховання у молодших школярів ціннісного ставлення до природи в позаурочний час	235
Корпан І.В. Обґрунтування та змістова характеристика готовності майбутніх вчителів початкової школи до роботи з інтелектуально обдарованими учнями	241
Марієн Ю.С. Зміст та особливості формування професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі педагогічної практики	247
Мацько О.В. Виховне середовище як засіб формування культури здоров'я у молодших школярів	253
Нікітчук А.О. Вікові аспекти громадського виховання учнів молодшого шкільного віку	259
Полюхович М.І. Проблема формування національної самосвідомості учнів молодшого шкільного віку в науковому дискурсі	265
Сінокоп О.В. Формування гуманістичних цінностей у майбутніх вчителів початкових класів	274
Якимець М.Г. Проблема підготовки майбутніх учителів початкових класів до організації художньої творчості учнів	281
Відомості про авторів	287

І. В. Корпан

ОБҐРУНТУВАННЯ ТА ЗМІСТОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО РОБОТИ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО ОБДАРОВАНИМИ УЧНЯМИ

Анотація. У статті обґрунтовуються головні аспекти проблеми готовності майбутніх вчителів до роботи з інтелектуально обдарованими дітьми, готовність розглядається як теоретична, так і практична проблема, вказуються основні підходи до розуміння та показники готовності майбутніх вчителів школи до роботи з обдарованими учнями початкових класів. Сучасні науковці стверджують, що професійна готовність до педагогічної діяльності з позиції особистісного підходу визначається як нове утворення, яке є фундаментом професійної компетентності учителя.

Ключові слова: обдарований учень, готовність майбутніх вчителів, підходи до розуміння, основні показники, готовність вчителів початкової школи до роботи з обдарованими учнями.

Постановка проблеми. У педагогіці та психології вищої школи активно досліджується професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя початкових класів як компетентного, здатного до саморозвитку фахівця, готового до роботи в умовах нової структури і змісту початкової освіти. Становлення вчителя-дослідника, який перебуває у постійних пошуках ефективних і раціональних методів навчання і виховання забезпечують основні напрями психолого-педагогічної підготовки. У майбутніх педагогів необхідно формувати творчу особистість, етичні компетентності та прагнення до професійної самоосвіти та самовиховання.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Підготовка майбутнього вчителя до педагогічної діяльності активно досліджується психологами та педагогами вищої школи. Готовність як потенційний стан особистості досліджується як теоретична проблема і має практично орієнтований підхід.

І. В. Гавриш стверджує, підготовка до професії розглядається як процес формування готовності до неї, а готовність – як результат професійної підготовки. Професійна підготовка – це система організаційних та методичних заходів, які забезпечують формування у особистості професійної спрямованості знань, навичок, умінь.

Сучасні науковці стверджують, що професійна готовність до педагогічної діяльності з позиції особистісного підходу визначається як нове утворення, яке є фундаментом професійної компетентності учителя. Забезпечення високих результатів педагогічної роботи є якістю особистості вчителя.

Мета статті. Метою написання нашої статті є обґрунтування основних підходів до розуміння готовності майбутніх вчителів школи до роботи з обдарованими учнями, визначення показників готовності майбутніх вчителів до роботи з інтелектуально обдарованими учнями початкової школи.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Професійна готовність, на думку М. І. Дьяченка та Л. А. Кандибовича, визначається як вибіркова, прогнозована активність особистості на етапі її підготовки до діяльності. Ця активність виникає як результат визначення професійної мети на основі усвідомлених потреб і мотивів.

Тобто формування готовності визначається як процес вироблення майбутнім педагогом моделі майбутньої професійної діяльності на основі отриманих у ході професійної підготовки знань, навичок та сформованого рівня компетентностей.

Виділяють два головні аспекти проблеми готовності :

- Готовність до професійної діяльності і сама професійна діяльність
- Процес формування готовності до професійної діяльності

На основі досліджень Н.С. Щерби [8, с. 74-75] можна виділити два основні підходи до розуміння поняття «готовність» :

- Функціонально-психічна;
- Особистісно орієнтована.

Функціонально-психологічна готовність розглядається як тимчасова активна діяльність особистості, установка на певну поведінку. Особистісна ж розуміється як готовність особистості, складне особистісне утворення, багаторівнева структура якостей, які у сукупності дозволяють успішно виконувати діяльність [8, с. 74-75].

Сучасні вчені виділяють два рівні готовності до професійної діяльності: загальнотеоретичний і професіографічний. Загальнотеоретичний рівень характеризується готовністю до діяльності з боку психології праці. Професіографічний рівень готовності до професійної педагогічної діяльності співвідносять із професіограмою. Обидва підходи не є автономними, а розширюють і поглиблюють уявлення про досліджуваний феномен.

Ян Амос Коменський вивчав проблему обдарованості дітей. Педагог вважав, що «учні з гострим розумом, що прагнуть до знань, але відрізняються неслухняністю і впертістю». Видатний педагог зазначає, що таких дітей у школах «зазвичай ненавидять і в більшості випадків вважають безнадійними; проте, якщо їх належним чином виховувати, з них, як правило, виходять великі люди» [3, с. 105-106]. Дж. Локк розмірковуючи про організацію виховання дітей, дійшов висновку, що необхідно брати до уваги природні обдарування та здібності. Педагог говорить: «Бог наклав печатку на душу кожної людини, яка .. може бути лише трохи виправленою, проте не можна зовсім змінити її чи перетворити на протилежне» [5, с. 175].

Серед українських вчених проблему обдарованих дітей вивчали Н. М. Завгородня «Педагогічні умови соціалізації обдарованих учнів у навчально-виховному середовищі загальноосвітнього навчального закладу» [2], М. П. Федорова «Педагогічні умови підготовки студентів до роботи з обдарованими дітьми» [7], серед російських дослідників – М. А. Біржева «Організаційно-педагогічні умови навчання і розвитку інтелектуально обдарованих учнів у початковій школі» [1], Г. В. Тарасова «Організаційно-педагогічні умови розвитку готовності вчителя до роботи з обдарованими дітьми» [6] та інші.

Як зазначає Н. М. Загородня, проблема обдарованих дітей – це, перш за все, проблема вдосконалення підготовки вчителів, формування їхньої професійно-педагогічної майстерності [2, с. 10]. Автор розробила модель практичної підготовки студентів до роботи з обдарованими дітьми та запропонувала спецкурс «Обдаровані учні та особливості їх навчання і виховання» [2, с. 13].

М. А. Біржева зазначає, що підготовка вчителя полягає в інноваційному характері педагогічної діяльності, що вимагає коректування професійної культури вчителя і його ціннісних орієнтацій, принципової зміни спрямованості в методології і методиці роботи. Основними вимогами до педагога дослідниця називає: глибоке знання предметів, що викладаються, і їх широкого культурного контексту, обізнаність у філософських, гуманітарних, екологічних і інших аспектах проблем у суміжних дисциплінах; позитивна Я-концепція; прагнення до безперервної самоосвіти, зокрема у цілях опанування основами інформаційної культури і формування навичок освоєння інформаційного простору; відкритість до педагогічних новацій і наявність власних ідей; уміння використовувати знання наук про людину і здійснювати позитивний вплив на духовно-етичний стан і розвиток особистості учня [1, с. 14].

М. П. Федоров у своєму дисертаційному дослідженні «Педагогічні умови підготовки студентів до роботи з обдарованими дітьми» [7] звертає увагу на два найважливіших аспекти роботи з обдарованими дітьми:

- створення системи підготовки спеціалістів для роботи з цієї категорією учнів на

основі розробки нових технологій навчального процесу;

– вивчення педагогічних умов і факторів, які забезпечують можливості для вияву, збереження і розвитку індивідуальної потенції обдарованості у дітей [7, с. 8].

Дослідник вважає суттєво необхідним вдосконалити підготовку вчителів, а саме їх професійно-педагогічну майстерність та творчість. Відповідно вчений розробив систему вимог до вчителя, який працює з обдарованими дітьми: володіння спеціальними навчальними програмами, наявність певного обсягу знань про природу дитячої обдарованості, структурні типи й особливості її вияву, вміння спілкуватися з незвичайними дітьми, організовувати навчально-пізнавальну діяльність з урахуванням рівнів і сфер вияву обдарованості кожного школяра, бачити в кожному з них творчу індивідуальність, запроваджувати в своїй професійній діяльності елементи нових технологій тощо [7, с. 11-12]. Л. О. Мокридіна [4] зазначає, що професійна готовність педагога – це системна професійна якість, що виявляється у здатності до ефективної реалізації професійної діяльності, створення комфортних умов для всебічного гармонійного розвитку особистості [4, с. 76].

Висновки і перспективи подальших розвідок. Готовність майбутнього вчителя до розвитку інтелектуальної обдарованості учнів – це цілісне внутрішнє особистісне утворення випускника педагогічного ВНЗ, яке формується на засвоєних знаннях, уміннях, навичках, способах діяльності, набутому досвіді та особистісних якостях самого випускника для забезпечення ефективної роботи з інтелектуально обдарованими дітьми.

Список використаних джерел:

1. Биржева М. А. Организационно-педагогические условия обучения и развития интеллектуально одаренных детей в начальной школе : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 – «Общая педагогика, история педагогики и образования» / М. А. Биржева. – М., 2007. – 25 с.
2. Завгородня Н. М. Педагогічні умови соціалізації обдарованих учнів у навчально-виховному середовищі загальноосвітнього навчального закладу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.05 «Соціальна педагогіка» / Н. М. Завгородня. – К., 2006. – 22 с.
3. Коменский Я. А. Педагогическое наследие / [Я. А. Коменский, Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо, И. Г. Песталоцци ; сост. В. М. Кларин, А. Н. Джурицкий]. – М., 1989. – 416 с.
4. Мокридіна Л. О. Формування професійної готовності педагогів до роботи з обдарованими дітьми / Л. О. Мокридіна // Підтримка обдарованих дітей та молоді. Розвиток креативного мислення в умовах стандартизації освітнього процесу : тези доповідей. Щорічний освітній форум «Артеківські діалоги», 18–21 вересня 2008 р. – Крим : Артек, 2008. – С. 75–78.
5. Пискунов А. И. Хрестоматия по истории зарубежной педагогики : [учеб. пособ. для студентов пед. ин-тов] / А. И. Пискунов. – М., 1981. – 528 с.
6. Тарасова Г. В. Организационно-педагогические условия развития готовности учителя к работе с одаренными детьми : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Г. В. Тарасова. – Казань, 2005. – 267 с.
7. Федоров М. П. Педагогічні умови підготовки студентів до роботи з обдарованими дітьми : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / М. П. Федоров. – Луганськ, 2000. – 21 с.
8. Щерба Н. С. Підготовка майбутнього вчителя до формування в учнів іншомовної стратегічної компетенції : дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 / Наталія Сергіївна Щерба. – Житомир, 2009. – 23 с.

REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED

1. Byrzheva M. A. Organizationally-pedagogical terms of educating and development of the intellectually gifted children are at initialschool: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. Stupenia kand.

- ped. nauk : spets. 13.00.01 – «Obshchaia pedahohyka, ystoryia pedahohyky u obrazovaniya» / M. A. Byrzheva. – M., 2007. – 25 s.(in Russian)
2. Zavorodnia N. M. Pedagogical terms of socialization of the gifted students are in the educational-educator environment of general educational establishment: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk : spets. 13.00.05 «Sotsialna pedahohika» / N. M. Zavorodnia. – K., 2006. – 22 s.(in Ukraine)
 3. Komenskiy Ya. A. Pedagogical heritage/ [Ya. A. Komenskiy, Dzh. Lokk, Zh.-Zh. Russo, Y. H. Pestalotstsy ; cost. V. M. Klaryn, A. N. Dzhurynskiy]. – M., 1989. – 416 s.(in Russian)
 4. Mokrydina L. O. Forming of professional readiness of teachers to work with the gifted children/ L. O. Mokrydina // Pidtrymka obdarovanykh ditey ta molodi. Rozvytok kreatyvnoho myslennya v umovakh standartyzatsiyi osvith'oho protsesu : tezy dopovidey. Shchorichnyy osvithniyf orum «Artekivs'ki dialohy», 18–21 veresnya 2008 r. – Krym : Artek, 2008. – S. 75–78. (in Ukraine)
 5. Pyskunov A. Y. Reading-book on history of foreign pedagogics : [ucheb. posob. Dlya studentov ped.yn-tov] / A. Y. Pyskunov. – M., 1981. – 528 s.(in Russian)
 6. Tarasova H. V. Organizationally-pedagogical terms of development of readiness of teacher to work with the gifted children: dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.01 / H. V. Tarasova. – Kazan', 2005. – 267 s.(in Russian)
 7. Fedorov M. P. Pedagogical terms of preparation of students are to work with the gifted children: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenya kand. ped. nauk : spets. 13.00.01 «Zahal'na pedahohika ta istoriya pedahohiky» / M. P. Fedorov. – Luhans'k, 2000. – 21 s. (in Ukrainian)
 8. Shcherba N. S. The students of foreign strategic competence have preparation of future teacher to forming: dys. na zdobuttia nauk. stupenya kand. ped. nauk : 13.00.04 / Shcherba Nataliya Serhiyivna. – Zhytomyr, 2009. – 23 s.(in Ukrainian)

Аннотация. В статье обосновываются главные аспекты проблемы готовности будущих учителей к работе с интеллектуально одаренными детьми, готовность рассматривается как теоретическая, так и практическая проблема, указываются основные подходы к пониманию и показатели готовности будущих учителей школы к работе с одаренными учениками начальных классов. Современные ученые утверждают, что профессиональная готовность к педагогической деятельности с позиции личностного подхода определяется как новое образование, которое является фундаментом профессиональной компетентности учителя.

Ключевые слова: одаренный ученик, готовность будущих учителей, подходы к пониманию, основные показатели готовности учителей начальной школы к работе с одаренными учениками.

Summary. In the article the main aspects of the problem of readiness of future teachers to work with the intellectually gifted children are grounded, readiness is lighted as theoretical and practical problem; the basic approaches for understanding this promlen are shown; indexes of readiness of future teachers to work with gifted pupils of junior schools are defined. Modern scientists assert that the professional readiness to pedagogical activity from the position of personality approach is determined as a new formation, which is a foundation of its professional competence.

Keywords: gifted pupils, readiness of future teachers, approach for understanding, indexes of readiness, junior school.